

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година I, извънреден брой, 2002

Редакционна колегия:

Христина Митрева - председател
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Марина Цветкова

Коректор Валентина Минчева
Корица Николай Дичев
Предпечат Калина Минчева
Печат Печатна база на НОИ
Формат 60 x 90/8
Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1021
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

ДНЕС Е ВЧЕРАШНОТО УТРЕ

**Йордан Христосков,
управител на НОИ**

**Уважаема госпожо Вицепремиер и Министър на труда и
социалната политика,
Уважаеми господин Адемов,
Уважаеми народни представители,**

Скъпи гости и колеги,

Благодаря Ви, че откликнахте на нашата покана и дойдохте тук заедно да положим началото на едно добро дело. В църковния календар днес е Ден на Свети великомъченик Мина. Той е закрилник на бедните, на инвалидите, на вдовиците, радетел е за семейно благополучие. Ние решихме това да бъде Ден на общественото осигуряване в България. Убеден съм, че от днес нататък ще спазим една традиция всяка година на 11 ноември да се чества този ден като Ден на общественото осигуряване в България. Бихме желали това да бъде професионален празник на служителите от Националния осигурителен институт (НОИ), както и на всички, които са съпричастни към осигурителното дело в България.

Уважаеми колеги и гости,

Общественото осигуряване в България има дълголетна история и богати традиции. Ние се опитахме да организираме малка сбирка с исторически документи за историята на общественото осигуряване в България. Тя се намира във фоайето на НОИ. Благодаря на Народната библиотека "Св.св. Кирил и Методий" за това, че ни оказа съдействие за подготовката на тази сбирка с исторически документи, а също така и на Главно управление на архивите към Министерски съвет. Те се справиха чудесно за краткото време, с което разполагаха. В сбирката са представени и портретите на част от ръководителите в системата на общественото осигуряване. Даваме си сметка, че както тази малка сбирка, така и галерията от портрети, са непълни. Затова отправям молба към всички Вас, към Ваши познати, които разполагат с документи, трасиращи историята на общественото осигуряване в България, които могат да ни помогнат да попълним сбирката от портрети с хората, които са били ръководители в системата на

социалното осигуряване в България, да ни предоставят такива документи и портрети, за да можем в кратко време да организираме постоянна изложба и да поставим портретите там, където им е мястото, за да съхраним в паметта на всички историята на социалното осигуряване в България и да положим една добра традиция за историчност в развитието на социалното осигуряване в страната.

Днес социалното осигуряване в България черпи от опита на миналото и гради бъдещето си на принципите на солидарността, фондовата организация на финансовите ресурси, трипартизма в управлението, връзка между осигурителния принос и размера на обезщетенията и пенсиите. Идеите на нашите предшественици за съчетаване на “взаимоспомагателната” с “държавната” пенсионна система, или на разходопокривната с пенсионно- или премийнопокривната са факт. Солидарната и капиталовата пенсионна система (задължителна и доброволна) гарантират една по-добра социална сигурност чрез многообразие, чрез съчетаване на личния избор и частната инициатива с обществения интерес.

Социалното осигуряване в България е една от най-висшите форми на организирана материална защита на трудещите се в случай на загуба на доходи поради нетрудоспособност, дължаща се на болест, трудова злополука, професионално заболяване, безработица, инвалидност, старост и смърт. Едновременно с това, то е освободено от идеологическия товар на предишния строй “да стимулира спазването на трудовата дисциплина и повишаването на обществената производителност на труда”. Нещо повече, ние сме се поучили от нашите предшественици да развиваме социалното осигуряване не само като гледаме на неговата социална страна по защитата на доходите. Да обърнем внимание на предупрежденията на един от корифеите на теорията на социалното осигуряване – проф. Кацарски. Той е предупреждавал, че социалното дело не е само въпрос на социално-политически сантиментализъм и на пожелания, а е въпрос на финансови средства, на много средства, добавя проф. Кацарски. Освен това той казва: “Социалното осигуряване би останало кухо, ако не бъдат набавени тези средства.” И още: “Да се поставят финансовите проблеми на общественото осигуряване на заден план е равнозначно да се изгражда обществено осигуряване на пясъчна основа.” Именно затова сега НОИ разполага с екип от актьори и макроикономически модел, чрез който е в състояние да оцени необходимите финансови ресурси за всяко политическо решение, за промени в социалното осигуряване. Този капацитет ни позволява да съставяме по-обективни бюджети на фондовете на общественото осигуряване.

Вече е факт в нашата осигурителна система обединяването на фондовете на държавното обществено осигуряване, в т.ч. и фонд “Безработица” в единен консолидиран бюджет. Също така е факт съществуването на автономна осигурителна институция – нещо, за което нашите предшественици са се борили и са искали да стане действителност. Днес НОИ обслужва на практика цялото население на страната. Всеки гражданин от раждането си до смъртта е във фокуса на социалното осигуряване. Ежедневно в системата на НОИ се обслужват около 10 000 души. Всеки ден ние получаваме писма от хиляди граждани на страната.

Годишно се отпускат и изменят над 100 000 пенсии. Упражнява се контрол и се организира изплащането на над 1 000 000 случая на обезщетения за временна неработоспособност, бременност и раждане, обезщетения за безработица, семейни помощи за деца.

Доброто сътрудничество и взаимодействие между НОИ и пенсионно-осигурителните дружества, управляващи капиталовите фондове, е едно от новите измерения на промените в осигурителната система на страната. По индивидуалните сметки на осигурените в професионалните и универсалните фондове вече са разпределени над 125 млн. лв. суми, събрани от НОИ и персонализирани, т.е. чрез Персоналния регистър определени за кого точно принадлежат и разпределени към пенсионноосигурителните дружества. НОИ днес разполага с една информационна система, която е в състояние да предостави по всяко време информация за осигурените, за осигурителите, за самоосигуряващите се. Тази информационна система също така ни позволява да открием коректните от некоректните осигурители и нашите контролни органи да насочат усилията си там, където са некоректните и да повишим събираемостта на осигурителните вноски.

Уважаеми колеги,

Ако оперативната дейност по общественото осигуряване се осъществява от НОИ, то политиката в тази област се формира главно от Министерството на труда и социалната политика. Министърът на труда и социалната политика, който и да е той, винаги е играел ролята на гръмоотвод, обирайки напрежението от обществените реакции. Препрочитайки закона за обществените осигуровки от 1924 г., попаднах на една забележка към член 35 а, въведена от 1933 г., която буквално гласи следното: “Дирекцията на труда и обществените осигуровки с одобрение на Министъра на търговията, промишлеността и труда, може да слага формален минимум и максимум на надниците, от които се изчисляват вноските.”

Подготвяйки се за този празник, в мотивите към законопроекта за пенсиите на военните лица, чиновниците и служащите по военното ведомство, гласуван на първо четене от VI-тото Обикновено народно събрание на 12.11.1890 г., е казано: “Няма господарство, гдето въпросът за пенсиите да не е обръщан най-сериозно внимание на правителствата и народните представители. Защото в никое господарство властта не е била лишена от благородното чувство на признателност към заслугите и трудовете на хора, които си посветяват живота за благото на страната, за нейното преуспяване и величие. Въпросът за пенсиите е изчерпан. Неговата необходимост е призната единодушно от целия народ. Гласът на най-върлия ретроград и най-будния прогресист се спира и се прикланя на тая, ако можем да я наречем свещенна институция.”

Всъщност по време на дебатите по този закон, както и при дебатите на подобни закони през следващите десетилетия и до ден днешен, се оказва, че пенсионният въпрос не е изчерпан. Това дава право на един от изследователите

му – Пейчо Пейчев – преглеждайки дневниците на Народното събрание да направи следното заключение: “Едва ли има у нас въпрос, по който да е писано толкова много и с който да е спекулирано така безогледно, както с пенсионния въпрос. Това обаче не е попречило никак, щото народът, обществото да останат и до днес недостатъчно осветени по него, да се намират в пълно неведение, дори в заблуда.” И по-нататък: “Това убеждение е засилено още повече от обстоятелството, че мнозина политици и политиканстващи партизани от освободението до днес са демагогствали и продължават да демагогстват в средата на народа с въпроса за пенсиите, особено в дните, предшествващи всеки законодателни избори, за да могат да грабнат гласовете на избирателите и да се доберат до депутатски мандат.”

Независимо от тези критични и основателни бележки, защото авторът ги подкрепя с конкретни извадки от стенограмите на Народното събрание, законодателството в областта на социалното осигуряване от първия закон от 1888 г. до наши дни нарежда България сред страните с развита осигурителна система. Много от текстовете на законите от по-миналия век, особено Законът за обществените осигуровки от 1924 г., Законът за настаняване на работа и осигуряване при безработица и др. имат актуално звучене до ден днешен. Същото важи до голяма степен и за законите от социалистическия период, които, макар и обременени с идеологемите на времето, не промениха философията на социалното осигуряване в България.

Социалното осигуряване в България е немислимо без хората, които отдават своята умствена, физическа и психическа енергия за неговото развитие. Имам удоволствието и отговорността да връча възпоменателни плакети с логото на НОИ на бивши служители от системата на общественото осигуряване, на хора, които са допринесли за развитието на социалното осигуряване в България – г-жа Пенка Дудинекова, г-н Иван Тасев, г-н Николай Николов, г-жа Йорданка Стоева, г-н Кирил Петков Цанков, г-н Митьо Кисъов, г-н Костадин Костов, г-жа Софка Милева, г-н Атанас Атанасов, г-жа Миланка Калакчиева, г-жа Василка Дрехарска, г-жа Лиляна Велчевска, г-жа Галутка Боновска, г-жа Клонка Лилова и г-н Никола Константинов.

Давам си сметка колко трудно и опасно е да се изреждат имена, защото наистина е огромна галерията от хората, които са отдали целия си живот за развитието на социалното осигуряване. На всички тях правя дълбок поклон пред делото им, за да можем всички ние днес тук да се съберем и да чествуваме за първи път Деня на общественото осигуряване в България. Със своето усърдие, ум и енергия, в делник и празник, те очертаха успехите и върховете на неговата история.

Позволете ми да пожелаая на всички нашия нов закрилник Свети великомъченик Мина да бди над нас, над нашите семейства, да ни помага да се справим с всички наши начинания, да успеем в осигурителното дело в България!

Благодаря Ви!

**Лидия Шулева,
вицепремиер и министър на
труда и социалната политика,
председател на НС на НОИ**

**Уважаеми г-н Христосков,
Уважаеми госпожи и господа,**

Има нещо символично във факта, че църковният празник на Свети великомъченик Мина е приет за Ден на общественото осигуряване. Свети Мина е закрилник на сираци, бедни, бездомни, отрудени, лечител на болни. А нали и целта на Националния осигурителен институт е сходна. Когато човек се разболее – да може да ползва болнични, за да се погрижи за здравето си. Когато остарее – да може да се опре на сигурността на пенсията.

Но освен закрилник на бедните, Свети Мина е известен чудотворец. Понякога обществото сякаш изисква и от НОИ чудеса. С малко внесени средства от осигурителни вноски да се платят високи пенсии. Ясно е на всички, че няма как да стане това. Освен обществено осигуряване, на България ѝ е необходима и обществена солидарност. Само тогава ще може да има достатъчно средства, за да може НОИ да се превърне, подобно на своя патрон, в истински закрилник на човека. Да се надяваме, че и новите задължителни прагове по браншове и професии ще решат част от този проблем.

Все пак днес е празник. Нека оставим за малко проблемите. Нека си припомним, че социалното осигуряване в България има дългогодишна традиция и дълбоки корени. Нека не забравяме и още нещо – че за годините на своето съществуване НОИ вече набра достатъчно опит. Макар и бавно, макар и трудно, но българинът започна да свиква с мисълта, че неговото бъдеще е преди всичко в неговите ръце. А наша обща грижа с Вас е да усъвършенстваме механизмите, да подобряваме работата на институциите, за да сме в услуга на всички граждани.

Като използвам приятния повод, че сме се събрали да отбележим 11 ноември – Ден на общественото осигуряване, бих искала да пожелаая много здраве и ползотворна работа на всеки един от Вас поотделно и на всички Вас заедно, като представители на така необходимата и важна за страната ни институция – Националния осигурителен институт.

Честит празник на всички!

**Д-р Хасан Адемов,
председател на
парламентарната Комисия по труда и
социалната политика**

**Уважаема г-жо вицепремиер и министър на
труда и социалната политика,
Уважаеми г-н Христосков, госпожи и господа народни представители,
Уважаеми господа бивши министри на труда и социалната политика,
Уважаеми господа бивши управители на НОИ,
Госпожи и господа,**

Позволете ми най-напред да Ви приветствам от мое име и от името на институцията, която представлявам – постоянната Комисия по труда и социалната политика към Народното събрание, с чудесната инициатива да изберете 11 ноември за Ден на общественото осигуряване.

Убеден съм, че всички, които присъстват в тази зала, нямат нужда да бъдат мотивирани и агитирани за това, че социалното осигуряване е част от нашето ежедневие, че то е дейност, която е в полза на цялото общество. Всички власти в България – законодателната, изпълнителната и съдебната, както и всички ние, присъстващи в тази зала, независимо от усилията, които полагаме, сме длъжници на всички, които очакват от нас чудеса, такива, каквито Свети великомъченик Мина е бил в състояние да извърши. Убеден съм, че с усилията на всички нас и чрез усилията и координацията на всички власти ние ще отговорим на обществените очаквания да представим на обществото такива закони, които да подобрят неговото ежедневие.

Благодаря Ви! Честит празник!

Иван Нейков
Балкански институт по труда и социалната политика

Уважаеми г-н Управител,
Драги Данчо,

Скъпи приятели от Националния осигурителен институт,

За мен е истинско удоволствие и чест да Ви поздравя с НАШИЯ общ празник от мое име и от името на колегите в Балканския институт по труда и социалната политика.

Искам да поздравя ръководството на Националния осигурителен институт за чудесната идея да избере за Ден на общественото осигуряване празника на Свети великомъченик Мина. Днес, на този празничен ден, искам да стисна с уважение ръката на всеки един от Вас за днешния и утрешния Ви труд и да се поклоня с уважение и респект пред паметта на всички, които повече от сто години са градили вярата в нашия Национален осигурителен институт.

Уважаеми колеги министри,

Обръщам се към Вас с дълбокото убеждение, че всеки един от нас, независимо от длъжността, която изпълнява в момента, е длъжник на Националния осигурителен институт. Ние дължим не само благодарност, ние дължим непрекъснатата подкрепа и защита на финансовата стабилност на осигурителния институт и на усилията на хилядите служители, които реализират нашите решения за пенсионната реформа.

Ние вземахме решенията, но без Вашите усилия, приятели, те щяха да бъдат все още само куп хартия.

Приятели,

Дълбоко съжалявам, че поради служебни ангажименти извън страната днес не мога да бъда с Вас. С тъжна въздишка установявам, че съм само участник в реализирането на “осигурителен случай”, много близък до онзи, другия, познат Ви отдавна, в който участваше сиромашът, неговата крава и селският бик.

Но знам, че и Вие, и аз никога няма да забравим приятелите.

Честит празник!
И наздраве!

Искрено Ваш:
Иван Нейков

**Никола Константинов,
автор на книгата “Социалното осигуряване в България 1888-1951 г.”,
издадената със съдействието на НОИ и
издателски комплекс “Труд и право”**

Уважаеми дами и господа,

С известно смущение, но и с благодарност, приех поканата на Вашето ръководство да присъствам на настоящото тържество. Макар че съм твърде далеч от Вас по възраст и по професия и занимания, аз съзнавам колко тежко, изпълнено с напрежение, а твърде често и изнервящо е Вашето трудово ежедневие. В същото време аз зная, и това го казвам не поради свойствената за подобни тържества парадност и приповдигнатост, а по свое вътрешно убеждение, колко благородно е Вашето дело. Защото то въплащава в себе си стремленията и възжеланията на редица поколения от нашето общество, свързвайки в единно цяло и миналото, и настоящето, и бъдещето на преобладаващата част от народа.

Обръщайки се назад към историята на социалното осигуряване, като историк изследовател, аз се убедих, че историята на социалното осигуряване е действително вълнуваща, действително поучителна и тя заслужава нашата, а и на други държави висока оценка. Въпреки че социалното осигуряване в България притежава всички основни черти и закономерности, характерни за осигуряването в другите европейски държави, социалното осигуряване у нас има и свои собствени, специфични черти и особености. То е съобразено в една или друга степен с основните характеристики на българското общество, с финансовите и кадровите възможности на страната, с тенденциите в нейното икономическо развитие.

Бих искал съвсем накратко, само с няколко думи, да очертая основните моменти от развитието на социалното осигуряване в България.

Социалното осигуряване в България е твърде значим и забележителен факт. Той се заражда и развива още в първите години след Освобождението от османско иго. Тогава, когато все още не бе напълно ясно накъде върви България. Тогава в обществото се водеха ожесточени спорове за това какъв е характерът на извършващите се у нас социално-икономически промени, какви социални и други класи, съсловия и прослойки се зараждат и ще се развиват в бъдеще и в тази връзка какви социални, политически и други реформи е необходимо да бъдат осъществени. Не по-малко значим е фактът, че социалното осигуряване в България се заражда и развива по свой своеобразен път и насоки. То се отличава съществено и по своето раждане, и по своя обхват и съдържание, и по своята организация от това в развитите европейски държави. Когато се пристъпва към законодателното регулиране, социалното осигуряване вече се е зародило, развило и утвърдило. То е имало вече свои организационни форми в редиците на самото работничество и на неговите професионални организации. Поради всичко това, социалното осигуряване в България не можеше, а и сега не може да бъде едно просто повторение, едно ксерокопие на онова, което се е развило и родило

извън пределите на нашата родина. Именно поради това, неговото законодателно оформяне, неговото зараждане и развитие, изискваше не само упорит труд, но и задълбочени знания и творческо вдъхновение от неговите създатели. Затова струва ми се, ще се съгласите с мен, че си заслужава да се преклоним пред подвига на първоапостолите на социалното осигуряване в България. Нашата признателност, нашата благодарност бих искал да отправим към един от дейците на социалното осигуряване – Димитър Николов – директор на Дирекция за труда и общественото осигуряване през 30-те години на миналото столетие. Той е бил директор, а след това и управител на Института за общественото осигуряване в средата на 40-те години, член на Международното бюро на труда и автор на три книги и на редица статии за социалното осигуряване у нас и в чужбина.

Заслужава да се отбележат и заслугите на директорите на Института за общественото осигуряване Йордан Анастасов и Пенко Въжаров, на директора на дирекция “За пенсии и изслужено време” Петър Антов, както и на всички изтъкнати дейци на социалното осигуряване през последните десетилетия на миналото столетие. Не счетох за необходимо да споменавам техните имена не заради подценяване на тяхното дело, а поради малката дистанция за историка изследовател за оценяване на конкретните техни приноси.

Бих искал да подчертая, да се възхитя и преклоня пред дейността на най-изтъкнатия представител на социалното дело в България на миналото столетие проф. Илия Янулов. Повече от 50 години той посвети на законодателна и изследователска дейност в областта на социалната политика и преди всичко на социалното осигуряване. Под неговото перо излязоха цяла поредица от блестящо написани монографии и десетки студии и статии.

Уважаеми дами и господа,

Една от причините, разбира се, не единствена и в никакъв случай не главна, за допусканите слабости и грешки в развитието на социалното осигуряване, които са съвсем естествени за всяко развитие, ние можем и трябва да търсим в липсата на достатъчна компетентност, а понякога дори и на елементарни познания, както и на политическата пристрастност на редица правителства и известна част от парламентарните дейци на отделните народни събрания. Но има и правителства, които се записаха по най-категоричен начин и завинаги в историята на социалното осигуряване в България.

В тази връзка бих искал да изразя нашата благодарност преди всичко към правителствата на Стефан Стамболов от 1887–1894 г. и на Александър Цанков от 1924–1925 г. Дело на първото от тези правителства бе разработването и приемането на първия закон за социално осигуряване в историята – Законът за пенсиониране на учителите от 1888 г., както и Законите за пенсиите и временните помощи на свещениците от 1889 г., Законите за пенсиите на чиновниците и на военните от 1891 и 1892 г. С приемането на тези закони завърши и първият етап от формирането на фондовата система на социалното осигуряване у нас на

държавните чиновници. Заслуга на второто от тези правителства, правителството на Александър Цанков, е осигуряването на наемното работничество и на служителите на частните кооперативни и други обществени предприятия, заводи и заведения. Въпреки че приетите от това правителство закони за работническите осигуровки и за наемане на работа и защита срещу безработица претърпяват цяла поредица от промени, основните положения в тях запазват своята действена сила в продължение на повече от две десетилетия, т.е. до края на 1948 г.

Не бива да забравяме и заслугите на правителствата на проф. Богдан Филев (1940–1943). Именно в тези години, през 1941 г., бе създаден Институтът за обществено осигуряване, чийто наследник е съвременният, днешният Национален осигурителен институт.

Приети бяха и законите за пенсиониране, макар и само за старост, на мъжете земеделци и законите за пенсиониране на занаятчиите и на търговците.

Няма да бъдем справедливи, ако не споменем и заслугите на двете правителства на Кимон Георгиев от 1944–1946 г. През тези години за първи път в системата на здравното осигуряване бяха включени всички чиновници, всички пенсионери, с изключение на земеделските, заедно с техните семейства, а броят на социално и здравноосигурените бе увеличен повече от два пъти.

В заключение, уважаеми дами и господа, позволете ми да Ви поздравя за празника и да пожелая здраве и щастие на Вас и на Вашите семейства!

Благодаря Ви!

ДО
Г-н Йордан Христосков,
управител на Национален осигурителен институт

Уважаеми г-н Христосков,

От името на Сметната палата и от свое име сърдечно Ви поздравявам по случай 11 ноември – Ден на общественото осигуряване.

Националният осигурителен институт успешно продължава дългогодишните традиции на социалното осигуряване в България, като дава надежда за сигурност в бъдещето.

Желая успехи в отговорната Ви дейност и нека работата по социалната закрила на гражданите се превърне в мисия за благо на цялото общество.

ЧЕСТИТ ПРАЗНИК!

Доц. д-р Георги Николов,
председател на Сметната палата

ДО
Управителя на
Националния осигурителен институт
г-н Йордан Христосков

Уважаеми г-н Христосков,

Позволете ми от мое име и от името на Управителния съвет на Асоциацията на лицензираните информационни посредници да поздравя Вас и целия колектив на Националния осигурителен институт с професионалния Ви празник.

Искрено се надяваме, че и в бъдеще ще продължи утвърждаването на създадените добри отношения между Националния осигурителен институт и Асоциацията на лицензираните информационни посредници, които са наистина един добър модел – пример за другите институции.

Убедени сме, че ще продължи и утвърждаването на нашето добро сътрудничество в една изключително важна за нас област – осъществяването и подкрепата на съвместни законодателни инициативи.

С уважение:
Главен секретар Сребрин Илиев

**ДО
Управителя на
Националния осигурителен институт
г-н Йордан Христосков**

Уважаеми господин Христосков,

От името на личния състав на Оперативния архив на Българската армия и лично от мое име Ви поздравявам с Вашия професионален празник – Денят на общественото осигуряване.

С всеотдайния си ежедневен труд и висок професионализъм Вие давате своя принос за издигане на общественно-социалната дейност.

Пожелаваме много здраве на Вас и Вашия колектив, успехи и непрекъснат стремеж към все по-високи цели в отговорната Ви дейност.

ЧЕСТИТ ПРАЗНИК!

**Началник на оперативен
архив на Българската армия
Българската армия:
Полковник Станчев**

**ДО Управителя на
Националния осигурителен институт
Г-н Йордан Христосков**

Уважаеми г-н Христосков,

Имам удоволствието от името на ръководството на Главния щаб на Военно-въздушните сили и лично от мое име най-сърдечно да Ви поздравя с професионалния Ви празник – Денят на общественото осигуряване.

Ние, войните от Военновъздушните сили, дълбоко уважаваме труда на всички служители на Националния осигурителен институт и високо ценим приноса и грижите Ви за настоящето и бъдещето на всички граждани на Република България.

Използвам случая, за да изразя моята увереност, че в бъдеще нашите контакти ще се задълбочават в положителна посока.

В този празничен ден най-искрено пожелавам на Вас и всички служители добро здраве, лично и семейно щастие и успешна професионална реализация.

ЧЕСТИТ ПРАЗНИК!

**С уважение,
Началник на Главния щаб на ВВС
Генерал-лейтенант Георгиев**

Другите за нас ....

От Общата позиция по глава 2 “Свободно движение на хора” от преговорите за присъединяване на Р България към Европейския съюз:

“Изградена е нормативно уредена, административно обезпечена и финансово балансирана и стабилна система за обществено осигуряване, включваща тристълбов пенсионен модел, която позволява координация с различните европейски осигурителни схеми.

Република България се подготвя за прилагане на разпоредбите на Регламента на Съвета № 1408/71/ЕИО още в предприсъединителния период въз основа на проект на Решение на Съвета за асоцииране България-ЕС относно социално-осигурителната координация.”

Д: Милен Велчев,
министър на финансите
Копие: До: Йордан Христосков
управител на НОИ

15 ноември 2001 г.

Относно: Проект за администриране на социалното осигуряване, Мисия за оценка, септември 2001 г.

Уважаеми Господин Министър,

Бих искал да използвам възможността да изразя своята благодарност за сътрудничеството, оказано на мисията на Световната банка, която посети България, за да направи оценка на текущите елементи на проекта за администриране на социалното осигуряване. Прегледах меморандума на мисията и бих искал да потвърдя неговите изводи.

Както се посочва в меморандума, НОИ продължава да изпълнява проекта много добре, сътрудничи изцяло за реформата в пенсионната система и допринася съществено за създаването на новата единна агенция по приходите... Проектът запазва оценката си “Високо резултатен” и ние вярваме, че ще постигне напълно своите цели. Поздравяваме правителството за неговите резултати...

Андрю Воркинз
Директор за Централна и
Южна Европа
Световна банка

“Новото социалноосигурително законодателство в България създава здрава и стабилна основа на реформата, която ще гарантира спокойни старини на бъдещите поколения от пенсионери. Поради изключителната всеотдайност и воля на ключовите реформатори на всички управленски нива бяха постигнати забележителни резултати... Всичко това е модел за другите страни в региона и света.”

Дебра Макфарланд, директор на Мисията на Американската агенция за международно развитие в България, “Българския пенсионен модел една година след старта”, проект “Пенсионна реформа”

“За мен е чест да представя високата оценка за социалната реформа и успехите на Националния осигурителен институт като утвърден активен член на Международната организация по социално осигуряване, която в момента обединява 382 организации от 148 страни. С приемането на Кодекса за задължително обществено осигуряване България стана третата страна от бившия социалистически блок (след Унгария и Полша), въвела така наречената три-стълбова пенсионна система.”

Йохан Верстраетен,
президент на международната организация по социално осигуряване
Из доклад на кръглата маса “Сътрудничество между държавните и частните институции в пенсионното осигуряване”, София 21 май 2002 г.

До Йордан Христосков,
управител на НОИ

Уважаеми Господин Управител,

“От името на Националната академия по социално осигуряване Ви пиша, за да благодаря за подкрепата по време на работата ни с Вашия управленски персонал в семинара по стратегическо планиране, който проведохме за Националния осигурителен институт. Ние винаги сме оценявали обмена на знания, особено когато равнището на работа е напреднало и ние градим обучението върху вече съществуваща висока квалификация, какъвто е случаят с НОИ.

Тъй като сме участвали във всички случаи на съвместна работа с НОИ, по време на последните семинари за пореден път бяхме впечатлени от компетентността, ентузиазма и отдадеността на професията на всеки от участниците...”

Памела Ларсон,
изпълнителен зам.-президент на
Националната академия
по социално осигуряване
САЩ

ИСТОРИЧЕСКА СПРАВКА ЗА ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА В БЪЛГАРИЯ

Зоя Славова, началник-отдел “Анализ и стратегия на системата за общественно осигуряване” в ЦУ на НОИ

Социалното осигуряване в България има дълга история. То преминава през различни периоди на развитие и съзряване. Преодолява кризи, които променят чувствително неговата организация и същност.

Началните стъпки на пенсионното осигуряване са направени преди повече от един век, по време на Третото българско царство – през **1886 г.**, със създаването на първия осигурителен закон за пенсиите за инвалидност на военните лица. През следващите години до 1901 г. са изградени пенсионни фондове за учителите, свещениците, чиновниците и служащите по гражданско ведомство и за военните лица и чиновници по военното ведомство. През 1915 г. се приема Закон за пенсиите на служителите при изборните учереждения. Три години по-късно влиза в сила Закон за осигуряване на наемните работници и служители в случай на злополука и болест.

Със Закона за обществените осигуровки от **1924 г.** България първа на Балканите е създавала **цялостно общественно осигуряване**, обхващащо всички категории наемни работници и всички видове обществени осигуровки: злополука и професионална болест; болест и майчинство; инвалидност, старост и смърт. С този закон са били въведени съществените принципи на науката за общественото осигуряване по онова време. Всяка осигуровка е била финансово самостоятелна, имуществено и счетоводно обособена.

Една година по-късно – **1925 г.**, със Закона за настаняване на работа и **осигуряване при безработица** социалното осигуряване в България добива напълно завършен вид. Включва вече всички социални рискове, познати на осигурителната наука по онова време.

През **1941 г.** Народното събрание приема **Закон за Институт за общественно осигуряване**. С приемането на закона социалните осигуровки в България се сдобиват със свой **самостоятелен и независим ръководен орган**. Институтът за общественно осигуряване е бил държавно-автономно учреждение с централно управление и местни органи. В неговата смесена форма на управление са участвали представители на държавата, работодатели и работници. Ръководството на института се е състояло от управителен съвет, съвети по осигуровките, общ съвет и директор, който е стоял начело на института. Вноските за покриване на разходите по осигуряването са събирани трипартитно поравно от работниците, работодателите и държавата. Обезщетенията са изплащани според размера на заплатата.

пенсионното дело. То се ръководи от началник, който е заместник-председател на Комитета по труда и социалното дело с ранг на заместник-министър. Териториални органи на ГУСО стават окръжните дирекции “Пенсионно осигуряване” към Министерството на финансите и отделите “Държавно обществено осигуряване” (ДОО) към окръжните съвети на Българските професионални съюзи. Така се създават районните управления за социално осигуряване – РУСО, които функционират и досега.

Следващият етап от развитието на социалното осигуряване в България започва **след демократичните промени** у нас. Осигурителната система придоби нов облик и съдържание, за да отговори на изискванията на променените общественно-икономически и политически реалности и да се доближи до най-добрите образци на осигурителни системи в развитите страни. Началото на този етап се поставя през **1995 г.** с приемането на **Закона за фонд “Обществено осигуряване”**. **За управлението на фонда се създава Националният осигурителен институт** като правопреемник на Главно управление “Социално осигуряване”. Институтът е самостоятелно юридическо лице и отчита своята дейност пред Народното събрание. Развива нови функционални направления и дейности на централно ниво и в териториалните си поделения. Управляващите органи на НОИ са: Надзорен съвет на принципа на трипартитното управление, Съвет на управителя и управител.

Този етап протича под знака на **широкообхватната реформа на осигурителната система**. Включва установяване на нова философия и принципи на осигурителния тристълбов пенсионен модел, обновено законодателство и нормативна уредба, институционално устройство на носителите на новите осигурителни отношения (НОИ, пенсионноосигурителните дружества, пенсионноосигурителните фондове, органа за държавен осигурителен надзор). През **1999 г.** е приет **Законът за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване**, регламентиращ третия стълб на пенсионната система и така се легализира дейността на частните пенсионни фондове. **Кодексът за задължително обществено осигуряване** от **2000 г.** урежда осигуряването за пенсия в първия и втория стълб, както и всички други осигуровки за социалните рискове болест, инвалидност, старост, смърт, а от 2002 г. – и за безработица.

Макар че законодателно и институционално осигурителната система вече е реформирана, процесът на нейното усъвършенстване и адаптиране продължава успоредно с протичане на преходния период и излизането на страната от общественно-икономическата криза.

СЪЗДАВАНЕ НА ИНСТИТУТА ЗА ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Никола Константинов, историк изследовател,
автор на книгата “Социалното осигуряване в България 1888-1951 г.”

С приемането на Закона за общественото осигуряване от 1924 г. Закона за пенсиите за изслужено време от 1932 г. и поредицата от закони, правилници и устави за осигуряване предимно на групи със свободни професии завършва създаването на фондовата система на социалното осигуряване в България. Тя обхваща държавните и изборните служители и работници, военните, работниците и служителите от частните кооперативните и други обществени предприятия и заведения, адвокатите, писателите, артистите и журналистите. И макар че не малка част от подлежащите на осигуряване – предимно наемни работници в частни, кооперативни и други предприятия и заведения и някои дейци на свободна практика – все още не са осигурени, проблемът за тяхното приобщаване може да се счита за сравнително добре решен за своето време.

Изцяло извън обсега на социалното осигуряване до края на тридесетте години обаче остава преобладаващата част от активното население на страната – селяните, занаятчиите, търговците, медицинските работници на частна практика и др. Опитът да се обхванат и тези слоеве и групи чрез доброволно осигуряване се оказва неуспешен. До 1939 г. от правото да се осигурят доброволно се възползват едва около 300 души, от които към 100

Тази книга е първото обобщаващо изследване на социалното осигуряване в България от създаването му в 1888 г. до ликвидиране на неговата фондова система през 1951 г. В нея се проследяват процесите, свързани както с формирането на пенсионното осигуряване на служителите от държавните, изборните и автономните учреждения и институти, така и с осигуряването на наемните работници и служители от частните, кооперативните и други обществени предприятия и заведения. Разкриват се финансовото състояние на отделните фондове и усилията за привличане в тях на всички слоеве на обществото.

занаятчии. Затова и не случайно усилията на законодателната и на изпълнителната власт се насочват от началото на четиридесетте години към тяхното привличане.

*Едновременно с това все повече се осъзнава необходимостта да се предприемат и съответните стъпки за усъвършенстване системата и организацията на социалното осигуряване на наемните работници и служители от частните и други обществени заведения и предприятия, за издигане компетентността и самостоятелността на неговото ръководство. Плод на тези усилия е учреденият в 1941 г. отделен **Институт за обществено осигуряване**. Седем години по-късно той обединява и всички съществуващи дотогава самостоятелни фондове и каси, включително и фонд “Пенсии за изслужено време”.*

Първият специализиран орган за ръководство на осигурителното дело на наемните работници и служителите от частните и други обществени предприятия и заведения се сформира, съгласно закона от 1918 г., с бюджета на държавата за 1921 г. Това е така нареченото “специално бюро за работнишки осигуровки към Отделението за труда при Министерството на търговията, промишлеността и труда”, което действа под върховното управление на последното.

Необходимостта от съществуването на такова бюро, както и използването на инспекторите на труда и като негови местни органи, се потвърждава отново и в Закона за общественото осигуряване от 1924 г. Принципът на автономност на осигуровките, за участие на осигурените в ръководството на същите, прокаран още през 80-те години на XIX в. в Германия, обаче не намира разрешение в него. Представители на работещи и работодатели се допускат само в комисията за отпускане, видоизменяне, прекратяване или отказване на пенсиите, в специалните помирителни съдилища за разрешаване споровете по медицинската и паричната помощ, както и в състава на Върховния съвет на труда и работнишките осигуровки, определен за съвещателно тяло по приложението на закона.

С утвърждаването на бюджета за 1931/1932 г. Отделението за труда към министерството прераства в Дирекция на труда и общественото осигуряване с четири отделения: за труда, за здравните служби, бюджетно-контролно и за общественото осигуряване. Последното от своя страна се поделва на две секции: за обществените пенсии, занимаващо се с отпускане, видоизменяне и прекратяване на същите, и статистическо-актюерска – със събиране на данни и проучване съотношението между вноски и обезщетения, както и с предварителното пресмятане на необходимите приходи за различните видове осигуровки. Това именно отделение със споменатите вече секции се отделя от дирекцията и се превръща в основно ядро на новосформирания със закона от 1941 г. самостоятелен **Институт за обществено осигуряване**. Той поема ръководството на осигуровките, предвидени в законите за обществено осигуряване от 1924 г., и тези на умствените работници и занаятчиите, съгласно съответните закони от януари и февруари 1941 г. Що се отнася до осигуровката “Безработица”, тя остава към Дирекцията на труда, а институтът само събира вноските и ги предава на същата. По замисъла на вносителите институтът може да обедини в бъдеще и други обществени осигуровки и дори да “стане носител на целокупното обществено осигуряване... и изразител на държавната политика в областта на осигурителното дело”.

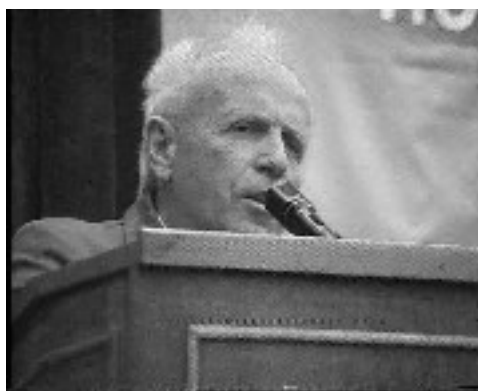
Институтът е отделна юридическа личност със свое централно управление и местни органи. Той не може да упражнява други дейности освен пряката работа по осигуряването и пласмента на набирателните средства. Ръководството му се поема от Управителен съвет. В него влизат директорът на института, който обикновено е и негов председател, началниците на отдели, директорът на държавния надзор върху частните застрахователни предприятия, главните директори на труда и на статистиката, специалист по осигурително дело (актюер), един представител на работодателите и двама на осигурените.

Управителният съвет ръководи института и определя общите принципи на политиката му. Той провежда заседания най-малко един път на три месеца. На тях съветът приема бюджета на института, годишните разходи, балансите и отчетите на същия, както и на отделните осигуровки, определя начина за пласиране на наличните средства и полага грижи за доброто им стопанисване, изработва и утвърждава правилниците и наредбите за приложението на законите за отделните осигуровки, решава създаването на местни органи, определя тяхното устройство и това на службите в института, както и функциите, които им се придават, произнася се по всички въпроси, поставени от министъра на търговията, промишлеността и труда и т.н.

Към всяка осигуровка или група от сходни осигуровки се сформира съвет, в който влизат началниците на съответния отдел, началниците на отделните осигуровки, две вещи лица и по двама представители на осигурените и работодателите. Той се свиква от директора на института най-малко един път в годината и се занимава с делата на осигуровките, които влизат в компетентността му, съдейства за подобряване на тяхната работа и се произнася по всички въпроси, които Управителният съвет или директорът на института му поставят.

По решение на Управителния съвет или по нареждане на министъра на търговията, промишлеността и труда най-малко един път на три години се свиква съвместно заседание на Управителния съвет и всички съвети на осигуровките на общ съвет. На него могат да бъдат поканени допълнително и до десет други лица, които изхождат от средите на осигурените и работодателите или са вещи в осигурителното дело. Общият съвет разглежда всички въпроси по политиката на института и изграждането и функционирането на осигуровките, преценява доколко институтът и отделните осигуровки отговарят на своето предназначение, доколко пласментната дейност е била целесъобразна и полезна, прави и общи препоръки за бъдещата дейност.

Осигуровките, които включват и института, преминават към него с всичките си права и задължения и с всичките си пасиви и активи. Те са финансово самостоятелни и имуществено и счетоводно обособени. При общо пласиране на средства, принадлежащи на две или повече осигуровки, се държи сметка за дела, с които участват, и се пресмята съответната част на дела от загубите и от дохода на пласмента. Финансова връзка между осигуровките се създава чрез един общ запасен фонд, който се формира чрез отчисления от вноските на отделните осигуровки, от глоби за нарушения на законите, правилниците и наредбите и др. Средствата на фонда се използват за провеждане на мероприятия в

интерес на всички осигуровки, отпускане на заеми на някои от тях, когато им се появи случаен и преходен дефицит, и извършване на дейности, целящи намалението или предотвратяването на осигурителни случаи.

За разлика от съществуващите дотогава общи местни служби при Дирекцията на труда и обществените осигуровки, законът предвижда създаването на самостоятелни местни органи, наречени агентури. Те се обособяват като такива в 1942 г. с административен състав от началници, контрольори на общественото осигуряване, проверители, осигурителни книговодители и др. През 1943 г. се формира нова бирническа служба към самия институт за изпълнение на наказателните постановления на същия, а в 1945 г. – бюджетна контрола и счетоводство с банкови контрольори, банкови книговодители и др.

В закона се разработва за първи път, под влияние на Международното бюро по труда и на поуките от собствения опит, проблемът за пласментната дейност на фонд “Обществено осигуряване” като една от най-съществените в осигуряването. За да се избегне обезценяване на натрупаните средства, допускано в предшестващите години, се изисква те да бъдат съхранявани във влогове в държавни банки и банки, в които държавата участва с капитал, в недвижими доходоносни имоти в големите градове, с изключение на паянтови сгради и такива за индустриални цели, в български държавни и гарантирани от държавата ценни книжа, в първа ипотека срещу недвижими имоти в размер до 30% от стойността им, в заеми, предназначени за инвестиране в стопански предприятия на държавата, общините и други автономни учреждения, които имат приходи от установени със закони данъци, налози, такси и берии и др.

При подбора на така изброените ценности Управителният съвет трябва да се стреми вложените средства да бъдат запазени и да дават чисти доходи, които осигуряват едно средно олихвяване, по-голямо от лихвения процент.

С приемането на закона социалните осигуровки в България се сдобиват със свой самостоятелен и независим ръководен орган в лицето на Института за обществено осигуряване.

гуряване. Той обаче не е изцяло автономен, а и едва ли би могъл да бъде такъв в условията на задължителното осигуряване и финансовата ангажираност на самата държава. Все пак заслужава да отбележим, че в сравнение с редица европейски държави, отклоненията от принципа на автономия са твърде осезателни.

Социалните групи, включени в осигуровките и непосредствено заинтересовани за тяхната финансова стабилност например не са представени по трипартитната система наред с представителите на държавата и ръководните органи на института. В Управителния съвет преобладават ръководители на държавните учреждения и функционери на института, а именно той формира и направлява цялостната дейност по общественото осигуряване. Не се предвижда общо събрание на представители на осигурените, което да избира членове на управителните и контролните органи. Върховният надзор върху делата на института има министърът на търговията, промишлеността и труда. Той следи решенията и действията на управителните органи на Института за общественото осигуряване да са в рамките на законите и да са целесъобразни и полезни за общественото осигуряване. Годишните равносметки, балансите и отчетите се представят за одобрение от министъра, а бюджетът подлежи на утвърждаване от Министерския съвет. Началниците на отдели и отделения, както и всички длъжностни лица на института се назначават и уволняват от министъра.

По-благоприятно от гледна точка на осигурените е съотношението между техните представители и началниците на отдели в съветите на отделните осигуровки или на група такива, но те имат единствено съвещателни функции. Само препоръки към Управителния съвет на института, а не и контрол върху неговата дейност, може да осъществява така нареченият Общ съвет. Той е вътрешен, при това постоянно действащ орган на Института за общественото осигуряване, поради което не е в състояние да осигури и необходимата за съгласуване и координация връзка между ресорите на общественото осигуряване, трудовата защита, народното здраве и социалните грижи.

Независимо от тези и други слабости в устройството и управлението на Института за общественото осигуряване, не можем да не отбележим, че със своята активна дейност той допринася съществено за по-успешното развитие на осигурителното дело на наемните работници през военните и следвоенните години, а с това способства, макар и косвено, за усъвършенстване управлението и на фонд "Пенсии за изслужено време".

“ДНЕС Е ВЧЕРАШНОТО УТРЕ”

ИЗГРАЖДАНЕ НА ЕДИННА ОСИГУРИТЕЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ

ЕДНО НОВО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА НОВОТО ВРЕМЕ

Йордан Христосков, управител на НОИ

Предистория

Началото на демократичните промени в България завари общественото осигуряване напълно обезличено като самостоятелна система¹. Краткосрочното и пенсионното социално осигуряване бяха под юрисдикцията на Министерството на труда и социалните грижи, а рискът безработица отсъстваше от осигурителната практика. Бюджетът на държавното обществено осигуряване бе част от държавния бюджет. Здравеопазването бе изградено по системата “Семашко”, т.е. на практика нямаше здравно осигуряване.

Паралелните реформи

В началото на 90-те години започна процес на паралелни реформи в общественото осигуряване. Поради различните стартови позиции отделните му подсистеми (ДОО, осигуряването за безработица и здравното осигуряване) имаха различни цели. Опитите за координация и съгласуване на проектозаконите (вносянето им в Народното събрание като пакет от социални закони) бяха неуспешни. Гласовете за изграждане на обща осигурителна система пък звучаха съвсем минорно. При тези условия съвсем естествено се стигна до следното развитие:

➤ **Държавното обществено осигуряване (ДОО)** търсеше финансова и институционална автономност, която бе постигната в края на 1995 г. с приемането на Закона за фонд “Обществено осигуряване”;

➤ **Осигуряването за безработица** се разви като автономна система “на зелена поляна”. Националната служба по заетостта (НСЗ) и фонд “Професионална квалификация и безработица” формираха институционалната и финансовата база на активната и пасивната политика на пазара на труда;

➤ **Здравното осигуряване** се появи едва в края на 90-те години след многократно отлагане на здравната реформа. В лицето на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) и специализирания здравноосигурителен фонд здравната система се постави на свършено различна основа.

¹ Институтът по общественото осигуряване, учреден през 1941 г. и трансформиран през 1948 г. в Държавен институт по общественото осигуряване, е закрит през 1951 г. Неговите фондове и имущество (в т.ч. болници, поликлиники, жилища и други) са национализирани.

Успоредно с развитието на институциите и фондовете на общественото осигуряване спонтанно (без специализирана регулация и без връзка с обществените структури) се появиха и формите на доброволно пенсионно и здравно осигуряване.

Цената на паралелните реформи: Разминаването в целите и времето на провеждане на реформите в подсистемите на общественото осигуряване доведе и до по-висока цена, която обществото продължава да заплаща. Тази по-висока цена се изразява в следното:

- Изграждане на три паралелни администрации (с всички необходими материални и човешки ресурси) с множество общи функции и задачи;
- Изграждане на паралелни информационни системи без възможности за ефективен обмен на данни в реално време поради различията в софтуера;
- Паралелно функциониране на три надзорни органа, изградени като различни вариации на принципите на трипартизма и участие на неправителствени организации, без никаква връзка и координация помежду им;
- Трансфери между фондовете на общественото осигуряване и паралелни субсидии от държавния бюджет;
- Паралелни и некоординирани действия по профилактиката и рехабилитацията, осъществявани от НОИ, и санаторно-курортното лечение, осъществявано от здравната система;
- Разкъсване на естествени връзки между отделните осигурителни рискове и оттам неефективното им управление и контрол. Така например рисковете временна нетрудоспособност и бременност и раждане са много тясно свързани със здравното обслужване и е по-естествено паричните обезщетения да се администрират от НЗОК, а не от НОИ. По подобен начин и експертизата по нетрудоспособността е отделена от институцията, която извършва плащанията.

Новата ситуация в периода след 2000 година

С приемането на Кодекса за задължително обществено и осигуряване и Закона за допълнителното доброволно социално осигуряване коренно се промени институционалната карта на общественото осигуряване. Промениха се и функциите на осигурителните институции. Освен че изгради капацитет да събира осигурителните вноски за всички фондове, НОИ създаде и Единен персонален регистър на осигурените лица и на осигурителите, който се ползва от НЗОК, както и за трансфер на осигурителни вноски към дружествата за допълнително социално осигуряване. Създадох се предпоставки за кодификация на общественото осигуряване и консолидация на неговите фондове. Първите стъпки в тази посока са промените с включването на фонд "Безработица" в консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване от началото на 2002 г. Налице е политическо решение и подготовка за изграждане на Единна агенция по приходите, която да събира данъците и осигурителните вноски за всички фондове на общественото осигуряване.

При тази нова ситуация вече съвсем естествено може да се постави отново въпросът за изграждане на единна осигурителна администрация. Нещо повече, предметната

интеграция на социалното осигуряване (т.е. обединяването на всички осигурителни рискове в една администрация) може да се разглежда като алтернатива на функционалната интеграция – обединяването на събирането на данъци и осигурителни вноски в една институция, а на всички осигурителни плащания – в друга институция. Организационната структура на тази Единна осигурителна администрация може да бъде в следния примерен вид (вж. Схема 1)

Предимствата от създаването на единната осигурителна администрация

Институционалната интеграция на системата за обществено осигуряване може да доведе до следните положителни промени и ефекти:

- Постигане на пълна съгласуваност по отношение параметрите на макрорамката на държавния бюджет и подготовка на единен консолидиран бюджет на общественото осигуряване на основата на краткосрочни и средносрочни актюерски разчети и анализи на бюджетите на отделните фондове за обществено осигуряване във взаимната им обвързаност;
- Отпадане на ненужните трансфери между фондовете на общественото осигуряване, особено в периода, когато те се нуждаят и от бюджетни субсидии;

- Единен трипартитен орган за съгласувана политика и надзор върху фондовете на държавното обществено осигуряване;
- Използване на единна информационна система, осигуряваща своевременен и пълен обхват на осигурените за всички социални рискове лица;
- Постепенна хармонизация на осигурителната основа и намаляване на необоснованите методологични и терминологични различия за отделните социални рискове.
- Намаляване на риска от злоупотреби и икономия на средства чрез единен контрол върху неплащането на осигурителни вноски и неправомерното получаване на обезщетения и здравни услуги;
- Постигане на единно методическо ръководство по отношение на администрирането на осигурителните рискове;
- Постигане уеднаквяване на терминологията и унификация на формулярите, свързани с реализиране на правата и задълженията на осигурителите и осигурените;
- Намаляване на разходите за административна издръжка и персонал;
- Улесняване на работодателите и самоосигуряващите се при изпълнение на осигурителните им задължения, в т.ч. и чрез намаляване на бумажината при внасяне на осигурителни вноски;
- Икономии на средства от многоцелево използване на материалната база на социалните институции на територията на страната;
- По-добро натоварване на персонала и по-голяма гъвкавост по отношение обслужването на бенефициентите на различните видове социални услуги;
- По-висока ефективност на дейностите по контрола.

Необходими действия

Изграждането на единна осигурителна администрация може да се осъществи само след старателна и продължителна подготовка. Тази подготовка включва следните действия:

А. Организационно управленски действия:

- Създаване на работна група за подготовка на необходимите документи и за управление на промените;
- Преструктуриране на фондовата организация на общественото осигуряване и изграждане на тази основа на относително обособени осигурителни администрации, както следва:
  - Пенсионноосигурителна администрация;
  - Здравноосигурителна администрация, включваща и обезщетенията за временна нетрудоспособност и майчинство;
  - Администрация за обезщетения при безработица и гарантиране плащанията към работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя;
  - Администрация по трудова злополука и професионална болест;
  - Изграждане на единна информационна система и поддържане на единен регистър

на осигурените, самоосигуряващите се и осигурителите, както и регистър на трудовите договори в България;

- Изграждане на общи финансово-счетоводни служби;
- Интегриране на системите за управление на човешките ресурси;
- Интегриране на системите за административно-стопанска дейност.

Б. Законодателни действия:

- “Пренаписване” на Кодекса за задължително обществено осигуряване (Кодекса за социално осигуряване, според очакваните промени в заглавието му), като в него се включи задължителното и доброволното здравно осигуряване;
- Промени във фондовата организация по финансирането и контрола на отделните осигурени рискове. Така например фонд “Общо заболяване и майчинство” трябва да се интегрира с фонда за здравно осигуряване.

Като междинна стъпка в тази посока може да се приеме кодифицирането на цялата материя по социалното осигуряване в Кодекса по социалното осигуряване, приет на първо четете от Народното събрание. Важното е тази стъпка да бъде последвана от други в посока към създаване на единна осигурителна администрация. Тези стъпки ще бъдат в интерес на обществото и ще гарантират една по-голяма ефективност и ефикасност в работата на осигурителната система в България.

ВОИНЪТ ЛЕЧИТЕЛ СВЕТИ МИНА В ЦЪРКОВНАТА И НАРОДНАТА ТРАДИЦИЯ

Валентина Минчева,
гл. експерт в отдел “Връзки с обществеността” в ЦУ на НОИ

В християнската традиция Свети великомъченик Мина е известен като светец воин и лецител. Живял е в Египет през III век и е загинал мъченически за Христовата вяра в 304 г. (Според други източници е убит в 288 г.)

На 7 км от София (в близост до кв. Бенковски) се намира манастирът “Св. Мина”. Това не е един от многото запустели български манастири, а е добре поддържан и действащ манастир. Иконата на Св. Мина в него е много впечатляваща. Като оставим настрана легендите за нейната изработка, заставайки “очи в очи” с нея, вълнението е особено. По-висока от човешки ръст, тя въздейства силно емоционално върху молещите се. А в “История на манастира “Св. Мина”, която включва и неговото житие, четем следното:

“Свети мъченик Мина бил египтянин, живял по времето на императорите Диоклециан и Максимиан. Той изповядвал христовата вяра и служел във войската под командата на военачалника Фирмилиан в гр. Котуан. По цялата империя била издадена заповед за масово преследване, мъчене и убиване на християните с изключение на тези, които се съгласят да принесат жертва на езическите богове и да се поклонят на идолите. Като не могъл да понася това, Мина оставил воинското си звание и се оттеглил в планините, сред пустоша. Скитал се из горите и пустините, като прочиствал душата си с пост и молитва. Спял из пещерите и се хранел с диви плодове. Така преживял много години далеч от хората. Един ден в Котуан имало голямо езическо празненство. Той слязъл в града, явил се сред празнуващите и ги порицал, че не почитат Бога, като извикал силно: “Аз се открих на ония, които не питаха за Мене, намериха ме ония, които не Ме дириха.” Хората се учудили, а присъстващият там градоначалник на име Пирос го разпитвал кой е и откъде има дързост да изрича тези думи пред хората. Той отговорил, че е раб на Исуса Христа, който царува на небето и земята. Някои от войниците го познали и казали, че е служил при Фирмилиан. След като потвърдил, че е избягал от беззаконията на езичниците, градоначалникът го хвърлил в тъмница. На другия ден започнал с благи думи да го увещава да се върне към езичеството, а като не успял, наредил да го бичуват с волски жили. Един от войниците на име Пигасий, като го съжалил, се опитал да го убеди поне на думи да приеме езическата вяра, за да остане жив, но Мина гордо отказал и бил подложен на нови мъчения. Горили го със свещи и като го попитали не усеща ли огъня, той казал: “Нашият Бог е огън, който прояжда всичко. За Него аз страдам. Той ми помага и не усещам този огън, който ме гори, и не се боя от вашите мъчения. Христов бях и съм,

и ще бъда вовеки!” Най-сетне го осъдили като християнин, непризнаващ идолите, отсекли му главата и изгорили тялото му. След като огънят изгаснал, тайно дошли християни, които събрали неизгорелите части от тялото му, намазали ги с ароматни масла, обвили ги в плащеница и ги отнесли в родното му място. Там мощите били положени на почетно място, където по-късно била изградена църква с неговото име, в която ставали много чудеса. Тази църква се намира в гр. Александрия, Египет.” В “Сказание на Тимотей, архиепископ Александрийски, за чудесата на свети великомъченик Мина” са описани много случаи на изцеление на болни или наказание на грешници от Свети Мина. Той се отзовавал на молбите на нуждаещите се и им се явявал или като конник, или като воин, или като свят старец. И тези, на които е помагал, и тези, които е наказвал, но опрощавал, отивали в църквата да му се поклонят и да му благодарят.

В манастира “Св. Мина” край София хората търсят помощ главно при бездетство, за сключване на брак и най-общо за здраве. На специално място до иконата е сложена торбичка, в която всеки желаещ може да пусне листче с желанието си и вярва, че Св. Мина ще го изпълни. Монахините съветват посетителите за всяко свое желание да си запишат една молитва, която отците в църквата да четат през цялата година. За особено меродавни обаче се смятат съветите, дадени от игуменката Злата – една симпатична 87-годишна старица с подвижен и остър ум, която вече е поставила надгробен паметник със своя снимка в двора на манастира.

Легендата разказва, че култът към Св. Мина идва от още по-древния култ към тракийския бог-конник. Заедно със Св. Мина оттам започва култът и към други светци-воини – Св. Димитър, Св. Теодор Студит, Св. Теодор Стратилат и др. Те са военни светци, но и лечители. За Св. Мина се разказва, че когато бил изпратен от император Максимиан в Александрия да преследва християните, там приел християнството и започнал да се занимава с лечение на болни. Когато го измъчвали заради вярата му в Христос, въпреки ужасните рани от горенето и бичуването, той много бързо се възстановявал, което говори, че е прилагал бързодействащи оздравителни методи.

В народната традиционна култура Св. Мина е почитан като закрилник на болните, страдащите и всички, загубили нещо скъпо и ценно. Много често в миналото хората са слагали икона на светеца срещу входната врата, защото са вярвали, че той гони крадците. В Странджа например е познат под името Св. Мина Сребърник и там го почитат, “за да се разминават болестите и лошото по хората”. Когато се разболее човек или се загуби добитък, пред иконата на светеца се пали свещ, а когато някой тръгва на дълъг път, се прекръства пред иконата и си пожелава: “Св. Мина да е напред и да помага!”

Нека всички ние, които работим в тежката и отговорна сфера на общественото осигуряване, да си пожелаем: **“Св. Мина да е напред и да помага!”**

СЪДЪРЖАНИЕ

Йордан Христосков - Днес е вчерашното утре	3
Приветствия	
Лидия Шулева	7
Д-р Хасан Адемов	8
Иван Нейков	9
Никола Константинов	10
Поздравителни адреси	13
Другите за нас	15
Миналото	
Зоя Славова - Историческа справка за осигурителната система в България	17
Началото	
Никола Константинов - Създаване на Института за обществено осигуряване	20
“Днес е вчерашното утре”	
Йордан Христосков - Изграждане на единна осигурителна администрация	25
За светеца покровител	
Валентина Минчева - Воинът лечител свети Мита в църковната и народната традиция	30